

Чотири сезони

Про книгу

Шоушенк — в'язниця, з якої ще нікому не вдавалося втекти. Енді Дюфрейн потрапив сюди за вбивство, якого не вчиняв. Невинна людина засуджена на довічне ув'язнення... У тюремному пеклі так легко збожеволіти! Але Енді виявився міцним горішком... Ще ніхто не втівав із Шоушенку? Отже, він буде першим! Пронизлива історія про силу людського духу і про те, що ніколи не можна здаватися — навіть коли здається, що виходу немає...

До видання також увійшли повісті «Здібний учень», «Тіло» та «Метод дихання».

С Т І В Е Н
КІНГ

ЧОТИРИ СЕЗОНИ

**СТІВЕН
КІНГ**

**STEPHEN
KING**

**DIFFERENT
SEASONS**

NOVELAS

СТІВЕН КІНГ

ЧОТИРИ СЕЗОНИ

ПОВІСТІ

Переклад з англійської
Олени Любенко

ХАРКІВ **КЛУБ**
2020 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2020

ISBN 978-617-12-8407-4 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Перекладено за виданням:

King S. Different Seasons : Novelas / Stephen King. — New York : Viking Press, 1982. — 527 p.

Обережно! Ненормативна лексика!

Дизайнер обкладинки *Петро Вихорь*

Кінг С.

К41 Чотири сезони : повісті / Стівен Кінг. Рита Гейворт і втеча з Шоушенку ; Здібний учень ; Тіло ; Метод дихання ; пер. з англ. О. Любенко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 704 с.

ISBN 978-617-12-8184-4 (укр.)

ISBN 978-0-670-27266-2 (англ.)

Шоушенк — в'язниця, з якої ще нікому не вдавалося втекти. Енді Дюфрейн потрапив сюди за вбивство, якого не вчиняв. Невинна людина засуджена на довічне ув'язнення... У тюремному пеклі так легко збожеволіти! Але Енді виявився міцним горішком... Ще ніхто не втівав із Шоушенку? Отже, він буде першим! Пронизлива історія про силу людського духу і про те, що ніколи не можна опускати руки — навіть коли здається, що виходу немає...

До видання також увійшли повісті «Здібний учень», «Тіло» і «Метод дихання».

УДК 821.111(73)

© Stephen King, 1982

© Depositphotos.com / Ivankmit, grandfailure, Nomadsoul1, обкладинка, 2020

© Nemigo Ltd, видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад, 2015

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

Рита Гейворт і втеча з Шоушенку

Такі, як я, є в усіх тюрмах штатів і федеральних в'язницях США. Я той, хто може все дістати. Фабричні цигарки, пакетик марихуани (якщо ви більше по цих ділах), пляшку бренді — відсвяткувати випускний сина чи дочки в школі, та що завгодно... у розумних межах. Але так воно не завжди було.

У Шоушенк я заgrimів, коли мені було всього двадцять. Я один із небагатьох у нашій щасливій маленькій родині, хто добровільно зізнався в тому, що скоїв. А скоїв я вбивство. Застрашував життя своєї жінки (на три роки старшої за мене) на кругленьку суму, а потім підрізав гальма на двомісному «Шевроле-купе»¹, подарунку від її батька на весілля. Усе вийшло точнісінько так, як я собі планував. Не передбачив я лиш одного: їдучи вниз пагорбом Касл, у місто, вона зупиниться й підбере сусідку з сином-немовлям на руках. Гальма відмовили, тачка протаранила кущі на краю міського парку й, розганяючись, помчала далі. Свідки аварії казали, що летіла вона зі швидкістю п'ятдесят миль чи навіть більше, а потім врізалася в постамент статуї Громадянської війни й вибухнула.

А ще я не планував попастися, але попався. У мене в цій тюрязі тепер абонемент. У штаті Мейн не діє смертна кара, але окружний прокурор зі шкури виліз, аби на мене повісили всіх трьох жмурів і впаяли три довічні. Це на довгий-довгий час зачинило переді мною двері умовно-дострокового звільнення. Те, що я скоїв, суддя назвав «гидким, мерзенним злочином». І таки ж не збрехав. Але це вже минувшина. Можете почитати про неї на пожовклих сторінках касл-рокської газети «Колл», де великі заголовки з оголошеннями про мій вирок сусідять із новинами про Гітлера й Муссоліні та «алфавітний суп» агенцій ФДР² і здаються якимись старезними химерами.

Чи я виправився, питаєте ви? Я не в курсі, що це слово означає, принаймні в тюрмах та виправних закладах узагалі. Думаю, це слівце для політиків. Воно, може, і має якесь інше значення, і, може, я навіть колись про нього довідаюся, та це в майбутньому... а це таке, про що арештанти привчаються не думати. Я був молодий, симпатичний і з бідняцького району. Надув черево миловидій, але похмурій

і твердолобій дівчині, яка жила в гарному старому будинку на Карбайн-стріт. Її батько був не проти шлюбу, якби я пішов на роботу в його власну оптичну компанію і «якось піднявся». Та, як з'ясувалося потім, насправді він хотів тримати мене в себе в будинку під нігтем, як неслухняного улюбленця, кусючого й ще не дуже привченого не паскудити в хаті. Зрештою в мені назбиралося стільки ненависті, що вона підштовхнула мене скоїти те, що я скоїв. Якби мені дали другий шанс, то вдруге я цього не зробив би, але навряд чи це означає, що я виправився.

Хай воно як, та тепер не про мене мова піде. А про хлопця, якого звали Енді Дюфрейн. Але перед тим як я розповім вам про Енді, хочу ще трошки прояснити про себе. Багато часу це не забере.

Як я вже казав, мене вже чи не сорок гадських років тут, у Шоушенку, знають як того, хто може все дістати. І це значить не лише контрабанду типу додаткових цигарок чи випивки, хоча ці пункти завжди перші в списку. Але я роздобував і тисячі інших речей для мужиків, які тут строки мотають. Деякі з них цілком легальні, а проте їх важко надібати там, куди тебе засадили начеб для того, щоб покарати. Був у нас один, посадили його за згвалтування маленької дівчинки й за те, що трусив своїм хазяйством перед десятками інших дівчаток. Я роздобув йому три шматки рожевого мармуру, і з них він зробив три ніштякові скульптури: немовля, хлопчика років дванадцяти й бородатого молодика. Назвав він їх «Три пори життя Ісусового». Тепер ці скульптури стоять у вітальні в чоловіка, який колись був губернатором цього штату.

А ось ще ім'я, яке ви, може, пам'ятаєте, якщо росли на півночі Массачусетсу. Роберт Алан Коут. Тисяча дев'ятсот п'ятдесят першого він спробував пограбувати Перший комерційний банк Меканік-Фолза і його затримання переросло в криваву баню: шестеро покійників, двоє з них — члени банди, троє — заручники, а ще один — молодий лягавий, що вистромив голову не тоді, коли треба було, і зловив кулю в око. Коут збирав колекцію монеток. Звичайно, тримати її в тюрязі йому б не дозволили, але з невеличкою допомогою його матері та посередника (водія вантажівки з пральні) я зумів її дістати. Я сказав йому:

— Боббі, ти псих: збирати монети в кам'яному готелі, де повно злодюг.

А він тоді так глянув на мене, усміхнувся й відповів:

— Я знаю, де їх зникати. Там безпечно. Не бійся.

І він не збрехав. Боббі Коут помер від пухлини мозку тисяча дев'ятсот шістдесят сьомого, але тієї колекції монет і досі не знайшли.

Я добував мужикам шоколадки на день Валентина. Якось дістав три зелені молочні коктейлі, які подають у «Макдоналдсі» у день святого Педді³, для скаженого ірландця О'Меллі. Навіть організував опівнічний сеанс «Глибокої горлянки» та «Диявола в міс Джонс» для двадцяти арештантів, які скинулися всім, що мали, аби взяти напрокат ті фільми... хоча та маленька витівка окошилася для мене тижнем у карцері. У добувача свої ризики.

Я роздобував довідники й порнокнижки, іграшки для розіграшів, типу електрошокера для рукостискань і сверблячого порошку; не раз і не два піклувався про те, щоб довгостроковик утішався трусиками від дружини чи подружки... а ви ж знаєте, що з такими предметами хлопці тут роблять довгими ночами, коли час витягується, мов лезо ножа. Усе це я добуваю не задурно, ціна деяких речей виходить досить-таки високою. Але й не лише за гроші я це роблю. Що мені з тої грошви? Прикупити собі «кадилак» чи злітати на два тижні в лютому на Ямаїку я не зможу ніколи. Я роблю це тому ж, чому хороший різник продає вам лише свіже м'ясо: маю репутацію та хочу її зберегти. Єдине, з чим я відмовляюся мати діло, — це зброя та важкі наркотики. Я нікому не допомагатиму вбити себе чи ще когось. Досить на мою голову вбитих, на все життя вистачить.

Ага, я такий собі «Нейман-Маркус»⁴. Тож, коли тисяча дев'ятсот сорок дев'ятого до мене прийшов Енді Дюфрейн і спитав, чи не зможу я контрабандою пронести йому в тюрюгу Риту Гейворт⁵, я відповів, що це зовсім не проблема. І так воно й було.

У Шоушенк Енді потрапив тисяча дев'ятсот сорок восьмого, у свої тридцять. То був охайний коротун із волоссям піскового кольору й маленькими спритними рученятами. На носі в нього сиділи окуляри в позолоченій оправі. Нігті мав завжди підстрижені й чисті. Дивно пам'ятати такі деталі про людину, але для мене в тому був увесь Енді. Він завжди мав такий вигляд, ніби йому бракує лише краватки. На волі він служив віцепрезидентом у трастовому відділенні великого банку в Портленді⁶. Незлецька робота для такого молодого хлопа, особливо

якщо подумати, які консервативні ті банки... і цей консерватизм треба помножити на десять, коли потрапляєш у Нову Англію, де народ довірить тобі свої гроші, тільки якщо ти будеш голомозий, кульгавий і постійно поправлятимеш трусняки, щоб у сраку не залазили. Енді сидів за вбивство дружини та її коханця.

Здається, я вже згадував, що в тюрмі всі поголовно безневинні. О, цю мантру вони промовляють із тим самим пафосом, як ті святоші на ТБ читають Об'явлення. Вони стали жертвами суддів з кам'яними серцями й такими самими яйцями, чи некомпетентних адвокатів, чи поліцейської підстави, чи їм не підфартило. Вони читають цю мантру, але на обличчях у них записано геть інше. Більшість арештантів — низькопробні чмирі, щось таке ні собі, ні людям, а найбільшою невдачею в їхньому житті було те, що матері доносили їх до пологів.

За всі свої роки в Шоушенку я стрів менш ніж десяток людей, яким повірив, коли вони сказали, що нічого не скоїли. Одним із таких і був Енді Дюфрейн. Хоча в його невинуватості я переконався не одразу, кілька років мусило минути. Якби я був одним із присяжних, які слухали його справу в Портлендському вищому суді всі ті шість буремних тижнів тисяча дев'ятсот сорок сьомого — сорок восьмого років, то теж проголосував би за ув'язнення.

Так, дільце було пекельне, одне з тих смаковитих, де все зійшлося до купи так, як треба. Фігурувала в ньому вродлива дівчина зі зв'язками в суспільстві (мертва), місцевий спортсмен, помітна фігура (теж мертвий) і видатний молодий бізнесмен. Плюс скандал, який могли всіма правдами й неправдами роздмухати газети. Обвинувачення було справою елементарною. Весь процес тривав так довго лише тому, що окружний прокурор хотів балотуватися в Палату представників, тому пересічний американець мусив добре роздивитися його мармизу. То був судовий цирк вищого пілотажу, глядачі шикувалися в чергу з четвертої ранку (попри те що температури стояли нижче нуля), аби тільки зайняти місце в залі.

Факти обвинувачення, якого Енді так ніколи й не оскаржив, були такими: у нього була дружина, Лінда Колінз-Дюфрейн; у червні сорок сьомого вона зацікавилася грою в гольф у замиському клубі «Фелмут-Гілз»; вона справді брала уроки протягом чотирьох місяців; її інструктором був чемпіон із гольфу «Фелмут-Гілз», Глен Квентін; наприкінці серпня сорок сьомого Енді довідався, що Квентін та його

дружина стали коханцями; Енді й Лінда Дюфрейни сильно посварилися після обіду десятого вересня сорок сьомого; підставою для сварки була її подружня зрада.

Як засвідчив Енді, Лінда зізналася, що їй полегшало від того, що він усе знає. Сказала, що ті зустрічі потайки завдають їй душевних мук. Повідомила Енді, що подасть на розлучення в Рино⁷. А Енді сказав, що радше побачить її в пеклі, ніж у Рино. Вона поїхала з дому, щоб провести ніч із Квентіном у бунгало, яке Квентін орендував неподалік від гольф-клубу. Наступного ранку прибиральниця знайшла їх обох мертвими в ліжку. У кожного вбивця випустив по чотири кулі.

Саме цей останній факт обтяжував провину Енді вагоміше, ніж решта. Прокурор із політичними амбіціями багато про це розводився у своїй вступній промові, а потім — у завершальній. Ендрю Дюфрейн, казав він, не зраджений чоловік, що в стані афекту хотів помститися зрадниці-дружині. Це, підкреслив прокурор, ще так-сяк можна було б зрозуміти, хоч виправдання цьому й нема. Але ця помста була значно холоднішою.

— Подумайте тільки! — гримів прокурор до присяжних. — Чотири й чотири! Не шість пострілів, а вісім! *Він спорожнив барабан... а потім зробив паузу, щоб перезарядити й знову вистрілити в кожного з них!*

«ЧОТИРИ ДЛЯ НЬОГО Й ЧОТИРИ ДЛЯ НЕЇ!» — волав заголовок у «Портленд сан». Бостонська «Реджистер» охрестила його Вбивцею-Рівняйлом.

Продавець із комісійної крамниці в Льюїстоні засвідчив, що за два дні до подвійного вбивства продав Ендрю Дюфрейну шестизарядний револьвер тридцять восьмого калібру «Поліс спешіел». Бармен із бару замиського клубу засвідчив, що ввечері десятого вересня Енді зайшов десь о сьомій, протягом двадцяти хвилин влив у себе три порції віскі без льоду, а коли зліз із барного табурета, сказав бармену, що збирається в гості до Глена Квентіна і що він, бармен, «про все, що буде далі, прочитає в газетах». Інший продавець, цього разу — з крамниці «Зручних покупок» за милю чи десь так від будинку Квентіна, сказав у суді, що тієї самої ночі Дюфрейн зайшов до них приблизно за чверть дев'ятого. Купив сигарети, три кварта пива й рушники для посуду. Окружний патологоанатом підтвердив, що Квентіна й мадам Дюфрейн вбили між одинадцятою вечора й другою

ночі з десятого на одинадцяте вересня. Слідчий з офісу головного прокурора штату, який вів цю справу, повідомив у суді, що менш ніж за сімдесят ярдів від бунгало є сліпий завулок і що вдень одинадцятого вересня в тому завулку знайшли три речові докази: перший — дві порожні квартові пляшки пива «Нарагансет» (з відбитками пальців обвинувачуваного), другий — дванадцять недопалків (усі марки «кулз», якій надавав перевагу обвинувачуваний), третій — відбитки шин, з яких зробили гіпсовий муляж (що точно відповідав рисунку протектора й зносу шин на «плімуті» обвинувачуваного, сорок сьомого року випуску).

У вітальні Квентінового бунгало на дивані знайшли чотири рушники для посуду. У них були дірки від куль і присмалені сліди пороху. Слідчий висунув теорію (перекрикуючи агонію протестів адвоката Енді), що вбивця загорнув дуло знаряддя вбивства в рушники, щоб притлумити звук пострілів.

Енді Дюфрейн вийшов свідчити на власну користь і виклав свою історію спокійно, зважено й безсторонньо. Розказав, що тривожні чутки про його дружину та Глена Квентіна до нього доходили протягом останнього тижня липня. У серпні тривога вже не давала йому спокою і він вирішив сам трохи порозвідувати. Якось увечері, коли Лінда нібито поїхала на шопінг у Портленд після заняття з тенісу, Енді простежив за нею до одноповерхового орендованого будинку (який усі газети миттю охрестили «любовним гніздечком»). Він припаркувався в завулку й сидів у машині години зо три, доти, доки Квентін не повіз Лінду назад до замиського клубу, де вона лишила своє авто.

— Ви хочете сказати суду, що ваша дружина не впізнала вашого новісінького «плімута», який стояв позаду машини Квентіна? — спитав його прокурор на перехресному допиті.

— На той вечір я помінявся машиною з другом, — відповів Енді. І це холодне підтвердження того, що його розвідка була ретельно спланованою, не додало йому жодних плюсів в очах присяжних.

Повернувши другові машину й забравши свою, він поїхав додому. Лінда лежала в ліжку, читала книгу. Він спитав, як минула її поїздка в Портленд. Вона відповіла, що було весело, але вона нічого не купила, бо нічого особливо не сподобалось.

— Саме тоді я переконався остаточно, — повідомив Енді глядачам, що сиділи, затамувавши дух. Говорив він тим самим холодним

відстороненим голосом, яким давав майже всі свої свідчення.

— У якому настрої ви перебували протягом тих сімнадцяти днів, що минули з того моменту, й аж до тієї ночі, коли вашу дружину було вбито? — спитав в Енді його адвокат.

— Я дуже страждав, — холодно, спокійно відказав Енді. Як людина, що переказує список покупок, додав, що думав про самогубство й навіть дійшов до того, що восьмого вересня в Льюїстоні купив зброю.

Потім адвокат запропонував йому розказати присяжним, що сталося після того, як його дружина поїхала на зустріч із Гленом Квентіном у вечір убивств. Енді розказав... і справив найгірше враження з усіх можливих.

Я тридцять років був із ним близько знайомий і можу вам сказати, що більш стриманих людей я ще в житті не стрічав. Те, що він видавав інформацію малими дозами, було нормально. Та ненормально — що тримав усе в собі. Якщо він і переживав темну ніч душі, як це назвав якийсь письменник, то ви б нізащо про це не здогадалися. Він був того штибу людей, які, коли вже надумують накласти на себе руки, то роблять це, не лишаючи записок, але спочатку наведуть у своїх справах повний лад. Якби він заплакав на тій лаві свідків чи голос його зрадив і хрипко затремтів, та навіть якби він накричав на того замріяного про Вашингтон прокурора, то я думаю, йому б не впаляли пожиттєвого. А якби і впаляли, то відкинувся б умовно-достроково ще до тисяча дев'ятсот п'ятдесят четвертого. Але він переповів свою історію, як диктофон, наче хотів сказати присяжним: ось як воно було. Так — так, ні — ні. І присяжні вирішили сказати «ні».

Він розказав, що тієї ночі напився, що напивався більше чи менше щодня з двадцять четвертого серпня і що він з тих людей, на яких алкоголь діє погано. Звісно, у таке будь-який суд присяжних не повірив би. Вони просто не могли собі уявити, щоб цей холоднокровний, напрочуд стриманий молодий чоловік в акуратному вовняному костюмі-трійці з двобортним піджаком нажерся до поросячого вереску через брудненьку інтрижку курви-дружини з провінційним тренером із гольфу. А я повірив, бо бачив Енді таким, яким його не могли бачити ті шестеро чоловіків і шестеро жінок.

За весь той час, що я знав Енді Дюфрейна, він випивав лише чотири рази на рік. Щороку зустрічався зі мною на подвір'ї для прогулянок

десь за тиждень до свого дня народження, а потім знову за два тижні до Різдва. З кожною okazією замовляв пляшку «Джек Денієлз». Сплачував за нього так само, як і решта ув'язнених за свій товар, — з тих копійок за каторжну працю, які тут платили, плюс трохи з власних запасів. До тисяча дев'ятсот шістдесят п'ятого все, що ти мав, — десять центів за годину. У шістдесят п'ятому платню підвищили — аж до четвертака. Мої комісійні за спиртне залишаються незмінними — десять відсотків, і коли додасте цю доплату до вартості смачного м'якого віскі, такого як «Блек Джек», то зможете уявити, скільки годин Енді Дюфрейну доводилося потіти в тюремній пральні, щоб чотири рази на рік розжитися бухлом.

Уранці у свій день народження, дев'ятого вересня, він вихиляв чималу чарчину, потім ще одну ввечері, коли гасло світло. Наступного дня віддавав решту пляшки мені, і я пускав її по колу. Що ж до другої пляшки, він наливав собі одну чарку ввечері напередодні Різдва, потім ще одну — у новорічну ніч. А далі ця пляшка знову ж таки опинялася в мене з вказівками передати далі. Чотири чарки на рік — отака поведінка людини, яку пляшка болюче вжалила. Ужалила так, що кров потекла.

Він сказав присяжним, що вночі десятого був такий п'яний, що міг невиразно пригадати лише якісь окремі маленькі уривки. Він накачався після обіду (за його власними словами, «хлюпнув собі подвійну порцію голландської хоробрості»), перед тим як узятися за Лінду.

Енді пригадав, що, коли вона пішла на зустріч із Квентіном, він вирішив сказати їм усе, що про них думає. Дорогою до бунгало Квентіна заскочив у замський клуб, щоб перехилити чарку-дві. Згадати, що сказав бармену «про все, що буде далі, прочитаєш у газетах», він не міг, так само як і те, чи взагалі йому щось казав. Пам'ятав, як купував у «Зручних покупках» пиво, але не рушники.

— Нащо мені здалися ті рушники? — спитав він, й одна з газет потім відрапортувала, що троє з жінок-присяжних здригнулися.

Пізніше, значно пізніше, він поділився зі мною своїми міркуваннями про того продавця, який дав свідчення про рушники. Думаю, варто стисло передати, що він сказав.

— А що як, полюючи на свідків, — сказав Енді одного дня на подвір'ї для прогулянок, — вони надибали хлопця, який продав мені

того вечора пиво. На той час минуло вже три дні. Факти цієї справи широко висвітлювали всі газети. Може, вони всією бандою притисли хлопця до стінки, п'ятеро-шестеро лягавих, плюс козел з офісу прокурора, плюс помічник прокурора. Пам'ять — доволі суб'єктивна штука, Реде. Вони могли почати так: «Хіба не може такого бути, що він купив п'ять чи шість кухонних рушників?» — і потім вже розкручувати його далі. Якщо достатня кількість людей захоче, щоб ти щось згадав, це може стати потужним засобом переконання.

Я з ним погодився.

— Але є ще один, потужніший, — задумливо провадив Енді. — Я думаю, цілком може бути, що він переконав сам себе. До нього були звернуті всі погляди. Море запитань від журналістів, його фото в газетах... а окрасою сезону став зірковий виступ у суді. Я не кажу, що він навмисно сфальсифікував свою розповідь чи дав неправдиві свідчення. Думаю, цілком можливо, брехня про те, що я купив ті рушники, пройшла б на «ура» на поліграфі чи з клятвою іменем матері. Та все одно... збіса суб'єктивна штука ця пам'ять. Одне я знаю напевно: хоч мій власний адвокат і вважав, що я половину історії набрехав, на ту фігню з рушниками він не повівся. Це ж ні на яку голову не налазить. Я впився до поросячого вереску, був занадто п'яний, щоб думати про глушник для пострілів. Якби вбивство скоїв я, то просто стріляв би й усе.

Він заїхав у сліпий завулок і припаркувався там. Дудлив пиво й курив цигарки. Дивився, як гасне світло на першому поверсі Квентінового будинку. Дивився, як загоряється на горішньому поверсі єдина лампа... а за чверть години в нього на очах гасне. Решту, сказав він, я додумав сам.

— Містере Дюфрейн, ви зайшли в будинок Глена Квентіна й убили їх обох? — прогрімів на суді його адвокат.

— Ні, — відповів Енді. До півночі, за його словами, він потроху витверезів. А ще відчував перші дзвіночки важкого похмілля. Тому вирішив поїхати додому й проспатися, а наступного дня обміркувати все більш по-дорослому. — Поки я їхав, то подумав, що наймудрішим рішенням буде просто відпустити її в Рино, хай розлучається.

— Дякую, містере Дюфрейн.

Прокурор зірвався з місця.

— Ви розлучилися з нею в найшвидший спосіб, який тільки міг спасти вам на думку. Розлучилися за допомогою револьвера тридцять восьмого калібру, загорнутого в кухонні рушники, чи не так?

— Ні, сер, не так, — спокійно відказав Енді.

— А потім застрелили її коханця.

— Ні, сер.

— Хочете сказати, що Квентіна ви застрелили першим?

— Хочу сказати, що ні в кого я не стріляв. Я випив дві кварта пива й викурив стільки сигарет, скільки недопалків поліція знайшла в завулку. А потім поїхав додому й ліг спати.

— Ви сказали присяжним, що в період між двадцять четвертим серпня й десятим вересня відчували бажання накласти на себе руки.

— Так, сер.

— Достатньо сильне, щоб купити револьвер.

— Так.

— Містере Дюфрейн, а вас дуже занепокоїть, якщо я скажу, що ви не схожі на самогубцю?

— Ні. Але в мене таке враження, що ви не надто співчутлива людина, тому я дуже сумніваюся, що поділився б із вами своєю проблемою, якби справді відчув бажання вкоротити собі віку.

Залюю суду пробігли брижі легкого стриманого сміху, але присяжні жарту, вочевидь, не схвалили.

— Того вересневого вечора ви брали із собою револьвер?

— Ні. Я вже казав, що...

— А, так! — Прокурор саркастично посміхнувся. — Ви його в річку викинули. У Роял⁸. Дев'ятого вересня, удень.

— Так, сер.

— За день до подвійного вбивства.

— Так, сер.

— Зручно, правда?

— Ані зручно, ані незручно. Лише правда.

— Я думаю, ви чули свідчення лейтенанта Мінчера? — Мінчер очолював загін, що прочісував дно річки Роял біля мосту Понд, з якого, за власним свідченням, Енді викинув револьвер. Поліція його не знайшла.

— Так, сер. Ви знаєте, що я чув.

— Тодді ви також чули, як він повідомив, що револьвера вони не знайшли, хоч водолази працювали три дні. Це теж доволі зручно, чи не так?

— Зручно — не зручно, але револьвера не знайшли — це факт, — спокійно відповів Енді. — Однак я хочу звернути увагу, вашу й присяжних, на те, що міст на Понд-роуд дуже близько до того місця, де Роял впадає в бухту Ярмут. Течія там сильна. Револьвер могло винести в бухту.

— Тож порівняти сліди на кулях, витягнутих зі скривавлених трупів вашої дружини й містера Ґлена Квентіна, та нарізку ствола вашого револьвера неможливо. Правильно, містере Дюфрейн?

— Так.

— І знову ж таки, дуже зручно, правда?

У цьому місці, як повідомили газети, Енді продемонстрував одну з небагатьох емоційних реакцій, які дозволяв собі за всі шість тижнів, поки тривав судовий процес. Ледь помітна гірка посмішка на мить змінила вираз його обличчя.

— Сер, оскільки я не скоював цього злочину й оскільки я кажу правду про те, що викинув револьвер у річку за день до того, як цей злочин було скоєно, то мені видається рішуче незручним той факт, що револьвера так і не знайшли.

Ще два дні прокурор бомбардував його запитаннями. Він знову зачитав Енді свідчення продавця зі «Зручних покупок» про кухонні рушники. Енді повторив, що не пам'ятає, щоб їх купував, але визнав: так само він не пам'ятав, що не купував їх.

«Чи правда, що на початку тисяча дев'ятсот сорок дев'ятого Енді та Лінда Дюфрейни оформили спільний страховий поліс?»

«Так, то була правда».

«І в разі, якби Енді виправдали, чи ж не правда, що він мав право на п'ятдесят тисяч доларів прибутку?»

«Правда».

«І чи не правда, що до будинку Ґлена Квентіна він поїхав, виношуючи в думках убивство, і чи не правда також, що вбивство це він скоїв двічі?»

«Ні, то була не правда».

«А тоді що, на його думку, сталося, якщо ознак пограбування не було жодних?»

«Я не можу цього знати, сер», — тихо відказав Енді.

О першій години однієї сніжної середі присяжні пішли на обговорення. А повернулися аж о пів на четверту. Пристав сказав, що вони б і раніше прийшли, якби їм не закортіло порозкошувати на вечерю курятиною від ресторану «Бентліз» (коштом округу). Вони визнали його винним, і, їй-богу, якби в штаті Мейн діяла смертна кара, він теліпався б у зашморгу ще до того, як із землі виткнулися перші весняні крокуси.

Тодді в суді прокурор спитав, що, на його думку, сталося. Енді не відповів. Але здогад у нього був, і якимось пізно ввечері тисяча дев'ятсот п'ятдесят п'ятого я його з Енді витягнув. Сім років у нас пішло на те, щоб перейти від поверхового знайомства до порівняно тісної дружби, але тільки в шістдесятому я відчув, що ми справді близькі, і, напевно, я був єдиний, кого він за все життя до себе так близько підпустив. Як довічники, ми від початку до кінця сиділи в одному тюремному блоці, тільки я через пів коридору від нього.

— На мою думку? — Він невесело розсміявся. — На мою думку, тієї ночі в повітрі зібралася критична маса невезіння. Стільки нещасливих збігів на такий короткий час нечасто випадає. Я думаю, то міг бути якийсь невідомий, що проїжджав повз будинок. Може, у нього колесо спустило на тій дорозі, коли я вже додому поїхав. Може, грабіжник. А може, психопат. Він їх убив, от і все. А сюди втрапив я.

Отак просто. І решту життя (чи принаймні найважливішу його частину) за вироком суду він був приречений провести в Шоушенку. Через п'ять років почалися слухання про умовно-дострокове звільнення, і йому відмовили, елементарно й просто, попри те що він був взірцевим в'язнем. Бо ж вийти з Шоушенку, коли у твоїй справі стоїть тавро «вбивця», — діло неквапливе, повільне, як вода, що точить камінь. У комісії сидить семеро мужиків, удвічі більше, ніж у більшості державних в'язниць, і в кожного з цих сімох упертюхів душі черстві, мов закам'яніла пайка хліба. Їх не підкупиш, ну ніяк не підкупиш, і не розчулиш теж. Що стосується комісії з УДЗ, то гроші їх не цікавлять і щоб хтось вийшов, — теж. Але в справі Енді були й інші причини... про це трохи згодом розкажу.

Був один блатний, Кендріксом звали, який стирчав мені ще в п'ятдесяті кругленьку суму й віддавав її років чотири. А відсотки платив інформацією. У моїй сфері діяльності ти труп, якщо не будеш

у курсі подій. Цей Кендрікс, приміром, мав доступ до документів, яких я ніколи не побачив би, працюючи на штамп-машині в триклятому цеху металоконструкцій.

Кендрікс розказав мені, що голоси в комісії розділилися 7—0 проти Енді Дюфрейна п'ятдесят сьомого, 6—1 п'ятдесят восьмого і 5—2 шістдесятого. Як було далі, я не знаю, але мені точно відомо, що через шістнадцять років він так само сидів у камері чотирнадцять блока номер п'ять. На той час, сімдесят шостого, йому виповнилося п'ятдесят вісім. Може, десь у вісімдесят третьому вони б і розщедрилися та випустили його. Тобі дають краба, а забирають усе — принаймні все, що має значення. Може, одного дня тебе й відпустять, але... цейво, слухайте: знав я одного кента, Шервуда Болтона — так його звали, то він у камері тримав голуба. Із сорок п'ятого до п'ятдесят третього, коли його випустили, він тримав голуба. Він був ніякий не Птахолов з Алькатрасу⁹, просто тримав у себе голуба. Джейк — так він його звав. І випустив Джейка за день до того, як він, Шервуд, мав вийти на волю, і Джейк полетів собі за милу душу. Але через тиждень після того, як Шервуд Болтон полишив нашу маленьку щасливу родину, один мій кореш погукав мене у західний куток подвір'я для прогулянок, де любив зависати Шервуд, і сказав: — Слухай, Реде, а це не Джейк?

І таки то був Джейк. Голуб. Мертвий і холодний, як купка гівна.

Пригадую той перший раз, коли Енді Дюфрейн до мене звернувся. Так чітко пригадую, наче то вчора було. Але Риту Гейворт він зажадав не тоді. То було пізніше. Улітку сорок восьмого він прийшов по дещо інше.

Більшу частину своїх обгородок я перевіряю прямо там, у дворі, і ця винятком не стала. Наше подвір'я велике, набагато більше за інші. Це досконалий квадрат зі стороною дев'яносто ярдів. З півночі — зовнішня стіна зі сторожовими вежами з країв. Охоронці на них озброєні біноклями й поліцейськими гвинтівками. У тій північній стіні є головні ворота. Вантажні майданчики для вантажівок — на південному боці подвір'я. Їх п'ять. У будні в Шоушенку кипить життя: вантажі то прибувають, то від'їжджають. У нас є фабрика, де виготовляють номерні знаки, і велика промислова пральня, що обслуговує всю в'язницю, діагностичну психіатричну лікарню

в Кіттері та психлікарню в Еліоті¹⁰. А ще є великий автосервіс, де ув'язнені-механіки ремонтують тюремний, державний і муніципальний транспорт, не кажучи вже про приватні тачки вертухаїв, начальників адміністрації... а ще не раз і не два — членів комісії з УДЗ.

Зі сходу сторону прямокутника утворює товстелезна кам'яна стіна з купою віконець-прорізів. На іншому боці тієї стіни розмістився п'ятий блок, а з краю західного боку розташовується контора адміністрації та лазарет. Шоушенк ніколи не страждав від перенаселення, як більшість тюрем, і тисяча дев'ятсот сорок восьмого був заповнений хіба що на дві третини, але на подвір'ї завжди товклися від вісімдесяти до ста двадцяти в'язнів — перекидали м'яча у футбол чи бейсбол, кидали кості, чесали язиками, провертали обладки. У неділю тут взагалі яблуку ніде було впасти. У неділю тут було велелюдно, як на сільському ярмарку... без бабів хіба що.

Саме в неділю Енді вперше й підійшов до мене. Я щойно перетер про радіоприймач з Елмором Армітажем, пацаном, який не раз мені ставав у пригоді, коли підійшов Енді. Звісно, я знав, хто він, за ним тяглася репутація сноба й сухаря. Люди казали, що він наче сам напрощувався на неприємності. Одним із людей, що таке казали, був Богз Даймонд, чувак, із яким краще не зв'язуватися. Співкамерника Енді не мав, і я чув, що саме цього він і хотів, хоча одиночки в блоці номер п'ять були вузькі, як домовини, ну, може, трохи ширші. Але я не слухаю брехні про людину, коли можу сам про неї судити.

— Привіт, — сказав він. — Я Енді Дюфрейн. — Він простягнув руку, і я її потис. Він був не з тих, хто марнує час на світські балачки, одразу переходив до діла. — Я так розумію, ти тут знаєш, як усе дістати.

Я погодився, що час від часу можу знаходити певні речі.

— І як ти це робиш? — поцікавився Енді.

— Іноді, — відповів я, — речі наче самі приходять мені до рук. Я не можу це пояснити. Хіба що тим, що я ірландець.

Після цих слів він злегка всміхнувся.

— Цікаво, чи міг би ти дістати мені скельний молоток.

— Що це таке й навіщо воно тобі?

Енді здивовано на мене глипнув.

— Хіба мотивація клієнта належить до сфери твого бізнесу? — Почувши це, я зрозумів, чому за ним закріпилася репутація сноба, який дметься, мов жаба на корч. Але в його запитанні я вчув ще й тонкий проблиск гумору.

— Скажу тобі так. Якби тобі потрібна була зубна щітка, я б ні про що не питав. Просто назвав би ціну. Бо, розумієш, зубна щітка — нелетальний тип зброї.

— А тебе летальна летальна зброя сильно парить?

— Так.

До нас летів бейсбольний м'яч, заклеєний ізоляційною стрічкою, і Енді, обернувшись, швидким, котячим рухом вихопив його з повітря. Тому руху сам Френк Мальцоне¹¹ позаздрив би. Енді блискавично жбурнув м'яч туди, звідкіля він прилетів (збоку здавалося, що зробив це одним порухом зап'ястка, швидко, легко й невимушено, однак у цьому кидку вгадувався сякий-такий професіоналізм). Я бачив, що за нами одним оком спостерігають багато людей, займаючись своїми справами. Вартові на вежі, імовірно, теж стежили. Без зайвої скромності скажу, що в кожній тюрязі є арештанти авторитетні, на малу в'язницю їх, може, з чотири-п'ять набереться, а на велику — дві-три дюжини, і я в Шоушенку саме ходив в авторитетах. І моє ставлення до Енді Дюфрейна могло круто вплинути на його життя-буття за ґратами. Напевно, він теж це знав, але не плазував і сраку мені не лизав. Поважаю таких.

— Логічно. Я тобі розкажу, що це й нащо воно мені. Скельний молоток схожий на мініатюрне кайло — десь отаке завдовжки. — Енді розвів руки приблизно на фут. Саме тоді я вперше й помітив, які в нього охайні й доглянуті нігті. — З одного боку в нього вістря, з іншого — пласка тупа голівка молотка. А потрібен він мені тому, що я люблю каміння.

— Каміння, — повторив я.

— Присядьмо отут на хвильку, — запропонував він.

Я на це пристав. Ми присіли навпочіпки, мов двоє індіанців.

Узявши в жменю землі з подвір'я, Енді став перетирати її в доглянутих долонях, і вона посипалася хмаркою дрібної пилюки. Залишилися тільки дрібні камінці, один-два виблискували, решта були тьмяні й звичайні. Серед тьмяних виявився кварц, але збляклим він є тільки доти, доки його не натреш. А вже по тому набуває гарного

молочного відтінку й блищить. Енді відчистив камінець та кинув мені. Упіймавши, я його назвав.

— Авжеж, кварц, — кивнув він. — А ще ось, дивися. Слюда. Сланець, замулений граніт. А ось шматок зернистого вапняку, ще з тих часів, коли місце для тюрми прорубували в пагорбі. — Він викинув каміння й стер пилюку з долонь. — Я цікавлюсь камінням. Тобто... цікавився камінням. У колишньому житті. Мені хотілося б знову займатися улюбленим хобі, в обмеженому обсязі.

— Недільні експедиції на подвір'я для прогулянок? — підводячись, спитав я. Думка була безглузда, проте... від погляду на той крихітний шматочок кварцу моє серце на мить якось дивно тьохнуло. Точно не знаю чому — мабуть, нагадало про зовнішній світ. Такі речі у твоїй уяві якось не в'яжуться з подвір'ям. Кварц — це щось таке, що витягають із маленьких дзюркотливих струмочків.

— Краще мати недільні експедиції сюди, ніж ніяких недільних експедицій.

— Такою штукою, як скельний молоток, можна розкроїти кому-небудь череп, — зауважив я.

— У мене тут ворогів нема, — тихо відказав він.

— Нема? — Я посміхнувся. — Почекай трохи.

— Як будуть проблеми, я їх владнаю без скельного молотка.

— А може, ти тікати хочеш? Прорити хід під стіною? Бо коли так...

Він ввічливо розсміявся. І коли через три тижні я угледів скельний молоток, то зрозумів причину.

— Знаєш, — сказав я, — якщо хтось побачить у тебе цей молоток, його відберуть. Якщо в тебе побачать ложку, її відберуть. Що ти думаєш робити, сісти тут, у дворі, й почати колупати?

— О, думаю, я зможу знайти йому набагато краще застосування.

Я кивнув. Насправді то вже було не моє діло. Людина замовляє мені послугу — щось для неї дістати. Зможе вона зберегти цю річ після того, як я її роздобуду, чи ні — то вже мене не обходить.

— Скільки за таке можуть попросити? — спитав я. Мені починала подобатись його стриманість. Коли ти десять років проводиш у постійному гармидері, як оце я тоді, то дико втомлюєшся від скигліїв, хвальків і крикунів. Так, я думаю, чесно буде, якщо скажу, що Енді мені сподобався одразу.

— Вісім доларів у першій-ліпшій крамниці спорядження для скелелазів, — відповів він. — Але я розумію, що в такому бізнесі, як твій, людина працює методом «фіксована ціна плюс навар»...

— Ціна плюс десять відсотків — це моя звична ставка. Але у випадку з небезпечними предметами доводиться її піднімати. Для таких причандалів, як отой, про який ти говориш, змазки на колеса треба трохи більше. Скажімо, десять доларів.

— Десять то десять.

Я глянув на нього з недовірливою усмішкою.

— І ці десять доларів у тебе є?

— Є, — тихо мовив він.

Уже згодом, коли багато часу сплигло, я дізнався, що було в нього понад п'ять сотень. Він примудрився пронести їх із собою. Коли тебе оформлюють у цьому готелі, один із коридорних зобов'язаний нахилити тебе вперед і заглянути тобі в отвір — але ж отвір там глибоченький, і якщо не надто на цьому загострювати, то людина, рішуче налаштована, може запхнути собі туди чималий предмет, досить глибоко, щоб його не було видно, якщо, звісно, коридорний, який тобі трапився, не буде в настрої натягнути гумову рукавичку й трохи поколупати.

— Тодді лади, — кивнув я. — Ти повинен знати, на що я розраховую, коли тебе зловлять із тим, що я тобі дістав.

— Напевно, повинен, — сказав він. У його сірих очах промайнув інший вираз, і я зрозумів: він точно знає, що я скажу. То було якесь осяяння, проблеск особливого, лише йому притаманного іронічного гумору.

— Якщо тебе зловлять, ти кажеш, що цю штуку знайшов. Ото й усе. Тебе на три-чотири тижні кинуть у карцер... цяцьку свою ти, звісно, втратиш, а у справі з'явиться чорна мітка. Якщо назвеш моє ім'я, я з тобою більше ніколи не матиму справи. Ні на пару шнурків, ні на пакетик «баґлера»¹². І ще хлопців пришлю, щоб тобі пику підправили. Я не прихильник насильства, але ти зрозумій, у якому я становищі. Не можу ж я дозволити, щоб про мене пішов поголос, ніби я собою не володію. Це поставить на мені жирний хрест.

— Так, напевно. Я все розумію, тобі нема про що хвилюватися.

— Я ніколи не хвилююся, — сказав я. — На зоні проценти за таке не крапають.

Він кивнув і пішов. А через три дні став біля мене на прогулянковому подвір'ї під час ранкової перерви у пральні. Не заговорив і навіть не глянув у мій бік, але спритним порухом, як фокусник, що показує трюк із картами, вклав мені в долоню зображення шановного Александра Гамільтона. Цей чоловік швидко пристосовувався. Я добув йому скельний молоток. Одну ніч потримав його в себе в камері. Інструмент був саме таким, як він описував. Для втечі не годився (я так прикинув: щоб цим молотком проколупати під стіною тунель, людині років шістсот знадобилося б), та все одно певні побоювання в мене були. Якщо цим кайлом цокнути когось по довбешці, то цей хтось точно вже більш ніколи не слухатиме по радіо «Фіббера Макгі та Моллі»¹³. А в Енді вже почалися проблеми з сестричками. І я міг лише сподіватися, що це не для них він заготував скельний молоток.

Та врешті я довірився інтуїції. Рано-вранці наступного дня, за двадцять хвилин до сигналу підйому, я проштовхнув молоток і пачку «Кемела» Ерні, старому шниреві, що замітав коридори в п'ятому блоці, поки не відкинувся в п'ятдесят шостому. Він без слів опустив їх у кишеню халата, і наступного разу я той молоток побачив уже через сім років.

Наступної неділі Енді знову підгріб до мене на подвір'ї. І скажу вам, видон у нього був ще той. Нижня губа так набрякла, що нагадувала палку копченої ковбаси, праве око розпухло й було наполовину заплющене, а на щоці красувався потворний шрам від пральної дошки. Еге ж, у нього точно були тертя з сестричками, та він ані словом про них не прохопився.

— Дякую за інструмент, — мовив він і пішов геть.

Я зацікавлено провів його поглядом. Він зробив кілька кроків, угледів щось на землі, нахилився й підібрав. Маленький камінець. Тюремні роби, окрім тих, які носили механіки на роботі, були без кишень. Але обійти це була не проблема. Камінець щез у рукаві в Енді й не впав на землю. Я був у захваті... і від нього теж. Попри халепу, у яку вскочив, Енді жив далі своїм життям. Є тисячі таких, що не живуть, чи не хочуть, чи не можуть, і багато хто з них не сидять у тюрмі. А ще я помітив, що його обличчя досі було таким, наче по ньому пройшовся торнадо, зате руки — охайні й чистісінькі, з доглянутими нігтями.

За наступні пів року я його майже не бачив. Більшу частину того часу Енді провів в одиночці.

Кілька слів про сестричок.

У багатьох тюрмах їх знають як бикуватих підарків чи тюремних шльондр — тільки тепер у моді вислів «вибухові шмари»¹⁴. Але в Шоушенку їх завжди прозивали сестричками. Не знаю чому, але й різниці особливої не бачу, крім назви.

Тепер уже ні для кого не дивина, що на зоні квітне содомія (сюрпризом це може стати хіба для тутешніх новоприбулих, яким не поталанило бути молоденькими, стрункими, привабливими й необачними), але гомосексуальність, як і традиційний секс, має сотню різних виявів і форм. Є чоловіки, які не можуть узагалі без сексу та звертаються до іншого чоловіка, щоб не збожеволіти. Найчастіше це відбувається за згодою між двома загалом гетеросексуальними чоловіками, хоча інколи в мене виникають сумніви, чи будуть вони такими вже гетеросексуальними, як сподіваються, коли повернуться до своїх дружин і подружок.

Є чоловіки, яких «навертають» у тюрмі. На фені — «півнями стають», «опущеними». Переважно (але не завжди) вони грають роль жінки, і за їхні послуги люто змагаються.

А ще є сестрички.

Для суспільства на зоні вони — як ґвалтівник для суспільства за її стінами. Найчастіше в них великі терміни відсидки, вони тягнуть їх за тяжкі злочини. Їхніми жертвами стають молоді, слабкі й недосвідчені... або, як у випадку Енді Дюфрейна, слабкі на вигляд. Їхні мисливські угіддя — душова, тісні тунелеподібні завулки за промисловими пральними машинами в пральні, часом лазарет. Не раз і не два зґвалтування відбувалося в проєкційній будці за актовою залою. Найчастіше те, що сестрички брали силою, вони могли б дістати й на дурняк, якби захотіли. Ті, кого навернули, завжди чомусь втріскувались в одну сестричку чи іншу, як дівчатка-підлітки — у своїх синатр, преслі та редфордів. Але для сестричок насолода була тільки в тому, щоб узяти силою... і, думаю, так буде завжди.

Через його щуплу будову й симпатичне лице (а може, і через дивовижне самовладання, яким я так захоплювався) сестрички ганялися за Енді з того самого дня, як він переступив поріг тюрми.

Якби це була якась казкова оповідка, я вам сказав би, що Енді дав їм гідну відсіч, і врешті-решт вони дали йому спокій. Хотів би я так сказати, але не можу. Тюрма — не казковий світ.

Уперше до нього підкотили в душі, дні через три після того, як він улився в нашу щасливу шоушенківську родину. Я так розумію, тоді його просто плескали по сідницях і лоскотали. Вони люблять спочатку тебе оцінити, а потім уже нападати — як шакали, що рознюхують, чи справді жертва така вже немічна й безпорадна, як здається.

Енді дав відкоша й роз'юшив губу кремезній сестричці на ім'я Богз Даймонд — хто його знає, де він тепер, бозна-скільки років по тому. Охоронець їх розвів, перш ніж зав'язалася бійка, але Богз пригрозив, що дістане його. І таки дістав.

Удруге це сталося за машинами в пральні. Скільки всього робилося за ці роки в тому вузькому, запорошеному пеналі, тільки охоронцям відомо, але вони вмили руки. Там темно й валяються пакети із засобами для прання й відбілювання, круглі високі коробки з активатором «Гекслайт», не шкідливішим за сіль, якщо руки сухі, і вбивчим, як акумуляторна кислота, коли вони мокрі. Наглядачі не люблять туди заходити. Там нема простору для маневрів, і перше, чого вчать, коли приходиш працювати в таке місце, — ніколи не дозволяй зекам заманити тебе туди, де не зможеш задкувати.

Богза того дня там не було, але Генлі Бекус, що з тисяча дев'ятсот двадцять другого служив на пральні бригадиром, розповів мені, що натомість прийшли четверо його корешів. Якийсь час Енді стримував їх за допомогою жмені «Гекслайту», погрожуючи сипнути в очі, якщо підійдуть ближче, але перечепився й упав, намагаючись обійти спиною вперед велику пральну машину «Вошекс» із чотирма відсіками для завантаження. Цього виявилось достатньо. Вони на нього накинулися.

По-моєму, значення вислову «групове згвалтування» не сильно змінюється з покоління в покоління. Саме це вони з ним і скоїли, ті четверо сестричок. Перехилили через корпус редуктора, один тримав у нього біля скроні викрутку «Філіпс», а решта порали. Там може трохи порватися, але не сильно (чи я знаю це з власного досвіду, спитаєте ви? Хотів би я не знати). Якийсь час кровить. Як не хочеш, щоб якийсь блазень спитав, чи в тебе місячне почалося, треба запхати в труси ззаду зібганий туалетний папір і носити так, поки не перестане. Ця кровотеча справді схожа на менструальну: тримається

днів зо два-три, тече повільною цівкою. А потім спиняється. Нічого страшного, якщо з тобою не втнули чогось ще більш неприродного. Нічого страшного для *тіла*. Проте згвалтування — це згвалтування, як не крути, і рано чи пізно тобі доведеться подивитися на своє обличчя в дзеркалі й вирішувати, що з собою робити.

Енді пройшов через усе це сам-один, так, як він через усе проходив у ті дні. Напевно, він дотумкав до того самого висновку, що й багато інших мужиків до нього: є лише два способи мати справу з сестричками — дати їм бій і потрапити в лапи чи просто потрапити в лапи.

Він вирішив дати бій. Коли Богз із двома корешами прийшли по його душу через тиждень чи десь так після випадку в пральні («Я чув, тобі цілку порвали», — сказав Богз, якщо вірити Ерні, який там ошивався), Енді з ними побився. Зламав носа чуваку, якого звали Рустер Макбрайд, пузатому фермеру, який сидів за те, що до смерті забив свою падчерку. Із радістю додаю, що Рустер тут і здох.

Його брали всі втрюх. Коли це скінчилося, Рустер з іншим кентом (може, то був Піт Вернес, але точно не скажу) силоміць поставив Енді на коліна. Уперед вийшов Богз Даймонд. У ті часи він носив при собі бритву з руків'ям, оздобленим перлами, та написом «Діамантові перли», вигравіюваним з обох боків. Розкривши бритву, він сказав:

— Зараз я, пане містере, розстебну ширіньку, і ти проковтнеш усе, що я дам тобі проковтнути. А коли проковтнеш моє, ковтатимеш у Рустера. Ти йому носа зламав, йому потрібна компенсація, як я собі думаю.

— Усе, що ти запахнеш мені в рот, твоїм бути перестане, — попередив його Енді.

Ерні потім розказував, що Богз глянув на Енді, як на ненормального.

— Ні, — повільно, наче з тупоголовою дитиною розмовляючи, сказав він Енді. — Ти не зрозумів, що я сказав. Тільки спробуй щось таке втнути, і я втоплю всі дев'ять дюймів цієї сталі тобі у вухо. Дійшло?

— Я розумію, що ти сказав. Це ти, схоже, мене не зрозумів. Я відкушу тобі те, що ти застромив мені до рота. Можеш тицьнути мені лезо в мозок, якщо хочеш, але ти, напевно, знаєш, що раптове важке ушкодження мозку змушує жертву одночасно випустити сечу, кал... і стиснути зуби.

Він дивився на Богза, невимушено всміхаючись тією своєю фірмовою напівусмішкою, розказував старий Ерні, неначе вони втрєох вели з ним неспішну розмову про акції та облигації, а не засаджували по самі вуха. Наче він був у своєму банкірському костюмі-трійці, а не стояв навколішки на підлозі в бруднющій комірчині для мітел, зі спущеними до щиколоток штанами, вимащений кров'ю, що стікала внутрішнім боком стегон.

— Насправді, — вів далі він, — цей рефлекс стискання зубів такий сильний, що щелепи жертви доводиться потім розводити ломом чи домкратом.

Богз нічого не увіпхав Енді до рота того вечора наприкінці лютого сорок восьмого, і Рустер Макбрайд теж. Наскільки мені відомо, цього не робив ніхто й ніколи. Натомість вони віддубасили Енді до напівсмерті, і для всіх чотирьох усе закінчилося карцером. Тільки Енді й Рустер туди потрапили вже після лазарету.

Скільки разів ця гопкомпанія його порала? Не знаю. Думаю, Рустер втратив до цього смак досить-таки рано (так буває, коли місяцями носиш у носі шини), а Богз Даймонд відчепився того літа, зовсім зненацька.

То було щось дивне. Одного ранку на початку червня Богза знайшли в камері, сильно побитого, коли він не з'явився на перекличку. Він не міг сказати, хто з ним таке зробив чи як до нього зайшли, але я давно веду бізнес і знаю, що вертухая можна підкупити практично для будь-чого, крім хіба що зброю в'язню принести. Платня в них невелика, як тоді була, так і тепер. А в ті часи ще не було ні електронних замків, ні камер спостереження, ні майстер-ключів, що контролюють цілі зони тюрми. У тисяча дев'ятсот сорок восьмому в кожному блоці був свій наглядач. Вартового можна було легко підкупити, щоб він пустив когось (а може, і двох-трєох) у блок і так, навіть у камеру до Даймонда.

Звісно, така роботка коштувала б великих бабок. Ні, не за мірками світу за межами стін в'язниці. Тюремна економіка не така масштабна. Побудеш тут трохи — і доларова купюра в руці видається приблизно тим самим, чим на волі була двадцятка. Здогадуюся, що хтось відвалив чималі бабоси (ну скажімо, п'ятнадцять баксів наглядачу й по два чи більше кожному з тих, хто робив заміс).

Я не кажу, що заплатив Енді Дюфрейн, але точно знаю, що з собою він проніс у тюрму п'ять сотень баксів, а в нормальному світі був банкіром — людиною, яка краще за будь-кого з нас розуміє, де і яким чином гроші можуть забезпечити тобі владу.

І ще одне я знаю. Після того побиття (три поламани ребра, крововилив в око, розтягнення спини й вивих стегна) Богз Даймонд дав Енді спокій. А якщо по правді, то він у принципі всім дав спокій. Він тепер нагадував сильний вітер літньої пори — сильний, поривчастий, а шкоди ніякої. Можна сказати, перетворився на «слабшу сестричку».

То був кінець Богза Даймонда, чувака, який міг рано чи пізно прикінчити Енді, якби Енді нічого не зробив, щоб цьому запобігти (якщо то все-таки він щось зробив). Але тертя Енді з сестричками на цьому не скінчилося. Йому дали перепочинок, а потім усе почалося з початку, хоч і не так жорстко й не так часто. Шакали люблять легку здобич, а навколо сновигали жертви, яких легше було дістати, ніж Енді Дюфрейна.

Мені чітко врізалось в пам'ять, що він завжди з ними бився. Мабуть, знав: як дати їм себе запопасти без бою, показати свою слабкість один раз, то наступного разу це давало їм зелену дорогу до того, щоб легко й просто домогтися свого. Тож Енді час від часу приходив із синцями на обличчі, і через шість чи вісім місяців після побиття Даймонда виникла проблемка двох поламаних пальців. О так... а якось наприкінці тисяча дев'ятсот сорок дев'ятого чувак закримів у лазарет із поламанною виличною кісткою. Можливо, вона тріснула тому, що хтось приклався до неї шматком труби з робочим кінцем, загорнутим у фланель. Він завжди давав відсіч і після цього відсиджував в одиночці. Але не думайте, що для Енді одиночка була таким нестерпно важким випробуванням, як для деяких в'язнів. Він добре ладнав сам із собою.

До сестричок він якось призвичаївся. А потім, у п'ятдесятому, це майже повністю припинилося. До цієї частини своєї оповіді я ще повернуся.

Якось уранці восени тисяча дев'ятсот сорок восьмого Енді підійшов до мене на подвір'ї й запитав, чи зможу я йому роздобути пів дюжини шкурок для каміння.

— А це що за дурня? — здивувався я.

Він пояснив, що це жаргон любителів каміння. То полірувальні шмати завбільшки з рушник для посуду. Із товстою підкладкою, гладенькі з одного боку й шорсткі — з іншого. Гладенький бік нагадував наждачний папір із дрібним зерном, а шорсткий був теж абразивний, але наче промислові металеві мачулки для чищення каструль (у себе в камері Енді зберігав коробку з цими штуками, хоча дістав їх не через мене. Здогадуюся, що в тюремній пральні позичив).

Я сказав, що, по-моєму, діло вигорить, і зрештою знайшов їх у тій самій крамниці спорядження, де домовлявся про скельний молоток. Цього разу я виставив Енді рахунок на свої звичні десять відсотків, а понад те — ні цента. Нічого смертельного чи бодай небезпечного в дюжині клаптиків товстої тканини завбільшки сім на сім дюймів я не побачив. Шкурки вони і є шкурки, хай навіть для каміння.

Минуло п'ять місяців, й Енді спитав, чи зможу я йому дістати Риту Гейворт. Ця розмова відбулася в актовій залі, під час кіносеансу. Нині нам влаштовують показ кіно раз чи двічі на тиждень, але тоді це було рідкістю — раз на місяць таке випадало. У кіно, які ми дивилися, завжди була якась висока мораль, і цей, «Загублений вікенд», був нічим не інакший. Мораль полягала в тому, що спиртне — це небезпечно. Щоб нам не так прикро було.

Енді пропхався, щоб сісти коло мене, і десь на середині сеансу нахилився та спитав, чи зможу я добути йому Риту Гейворт. Скажу вам чесно, я мало не зареготав. Він, завжди такий незворушний, спокійний і зібраний, того вечора здавався скутим, мало не збентеженим і присоромленим, наче прохав мене роздобути пачку «Троянів»¹⁵ чи одну з тих штук, оббитих овечою шкірою і призначених для того, щоб «прикрашати втіху на самоті», як це описують у журналах. Він був якийсь наче на межі зриву, наче в нього з вух от-от пара повалить.

— Можу, — кивнув я. — Не парся, усе буде. Тобі яку, велику чи малу? — У ті часи Риту в мене розмітали найкраще (за кілька років її вже посунула Бетті Грейбл¹⁶), і продавали її двох розмірів. За бакс можна було прикупити собі маленьку Риту. За два п'ятдесят — велику, чотири фути заввишки, усю таку із себе фіфочку.

— Велику, — не дивлячись на мене, відповів він. Кажу вам, того вечора його наче на пательні хтось підсмажував. Він пік раків, наче

малий, що намагається пройти на шоу поцьок за призовною повісткою старшого брата. — Зможеш?

— Спокійно. Звісно, зможу. Коли це я гнав порожняк? — Глядачі заплескали в долоні й заулюлюкали, бо зі стін на Рея Мілланда, якого накрило сильною білою гарячкою, поповзли жуки.

— Коли?

— За тиждень. Може, менше.

— Добре. — Але прозвучало це розчаровано, неначе він сподівався, що Рита в мене в штанях заникана і я притьмом витягну її звідти. — Скільки?

Я назвав йому гуртову ціну. Подумав, що можу собі дозволити віддати йому бажане за собівартістю. Він був хорошим покупцем, купив той скельний молоток і шкурки. А ще він був хорошим хлопцем. Не раз і не два, коли в нього ввечері були клопоти з Богзом, Рустером та іншими, я замислювався, скільки ще мине часу, перш ніж він візьме свій скельний молоток і розпанахає комусь із них череп.

Плакати — це великий шмат мого бізнесу, десь на третьому місці після бухла й цигарок, вони навіть на пів кроку травичку випереджають. У шістдесяті їх розбирали, як гарячі пиріжки, бо кожен хотів повісити собі на стіну щось збудливе: Джимі Гендрікса, Боба Ділана, картинку, де двоє байкерів мчать на байках, з фільму «Безшабашний наїзник». Але дівчата, настінні красунечки, розходилися найкраще.

Через кілька днів після того, як я перетер з Ерні, водій пральні, з яким ми в ті часи вели бізнес, притарабанив понад шістдесят плакатів, і більша частина була з Ритою Гейворт. Ви, може, навіть пам'ятаєте ту картинку. Я так точно не забуду. Рита вдягнута (ну типу) в купальник, одна рука закинута за голову, очі напівзаплющені, повні пухкі губки розтулені. Її називали Ритою Гейворт, але з таким самим успіхом могли назвати «Жінка хоче».

На той випадок, якщо вам раптом цікаво — адміністрація тюрми в курсі про чорний ринок. Звісно, у курсі. Про мій бізнес їм, напевно, відомо стільки ж, скільки й мені самому. Із ним миряться, бо знають, що в'язниця — це велика скороварка, і десь мають бути вентиляційні дірки, щоб спускати пару. Часом роблять обшук, і раз чи три за всі ці роки я сидів у карцері. Але коли знаходять щось типу плакатів, тільки підморгують. Живи й давай жити. І коли в якогось шкета на стіні

з'являлася велика Рита Гейворт, то вважалося, що її прислали поштою друзі чи родичі. Звісно, усі передачі від друзів і родичів розпаковують та ретельно перевіряють, але кому потрібен зайвий геморой лізти в інвентарний список і шукати щось таке невинне, як настінний плакат із Ритою Гейворт чи Авою Гарднер¹⁷? Коли варишся в скороварці, то вчишся жити й давати жити іншим, бо інакше хтось вирізьбить тобі новісінького рота якраз над борлаком. Ти вчишся потурати.

І знову Ерні відніс плакат у камеру Енді, чотирнадцяту (моя — шоста). І той самий Ерні приніс маляву, написану охайним письмом Енді, з одним лише словом: «Дякую».

Трохи переогодом, коли нас вервечкою повели на ранішню баланду, я зазирнув у його камеру й над нарами побачив Риту в усій її купальниковій красі: одна рука за головою, очі напівзаплющені, м'які атласні губки розтулені. Вона висіла над його нарами, і він міг роздивлятися її ночами, після того як згасне світло, у сьайві натрієвих ліхтарів з подвір'я для прогулянок.

Але в променях яскравого ранішнього сонця на її лице лягали темні смуги — тінь від ґрат на єдиному вузькому віконці.

А тепер я розкажу вам, що сталося в середині травня п'ятдесятого й нарешті поклато край трирічній шарпанині Енді з сестричками. Цей випадок зрештою витяг його з пральні й допоміг перейти в бібліотеку, де він і наповнював свій робочий час сенсом, аж поки не покинув нашу щасливу маленьку родину.

Ви, певне, помітили, що велика частина моїх розповідей базується на плітках. Хтось щось побачив і переповів мені, а я, значить, вам. Ну, дещо я спростив ще більше, ніж воно вже було, і справді повторив (чи ще повторю) інформацію з четвертих чи п'ятих рук. Бо так воно тут відбувається. «Одна баба сказала» — це дуже реально, і треба цим користуватися, якщо хочеш завжди бути попереду паротяга. А ще треба вміти відділяти зерна правди від полови брехні, чуток і бажаного замість дійсного.

А ще у вас могло скластися враження, що я описую радше легендарну постать, ніж живу людину, і я мушу погодитися, що дрібка правди в цьому є. Для нас, старожилів зони, тих, хто знав Енді роками, його образ був оповитий фантазією, домислами, чимось таким, схожим на магію міфу, якщо ви вкюрюєте, про що я. Та історія, яку я переказав,

про те, як Енді відмовився взяти в Богза Даймонда в рот, — частина цього міфу. І як він не припиняв воювати з сестричками, і як роботу в бібліотеці здобув... але є одна важлива відмінність: я там був і на власні очі бачив, як це відбувалося, і, мамою клянуся, це все правда. Клятва вбивці, що сидітиме довічно, може, і небагато важить, але просто повірте: я не брешу.

Наші з Енді стосунки тоді були рівні й дружні. Цей хлопець мене чудував. Озираючись тепер на епізод із плакатом, я бачу, що геть забув розказати вам про одну річ, а дарма. Через п'ять тижнів після того, як він повісив на стіну Риту (я вже займався іншими обладнаннями й геть викинув це з голови), Ерні проштовхнув крізь ґрати моєї камери маленьку білу коробочку.

— Від Дюфрейна, — тихо мовив він, ні на мить не перестаючи помахувати мітлою.

— Спасибі, Ерні. — У відповідь я пропхнув йому пів пачки «Кемела».

«І що воно, чорт забирай, таке?» — думав я, знімаючи з коробочки кришку. Усередині лежала купка білої вати, а під нею...

Довго ще я дивився зачаровано. Кілька хвилин навіть торкнутися не наважувався, такі вони були прекрасні. У буцегарні не вистачає красивих речей, але багато хто навіть за ними не сумує — от що насправді печально.

У тій коробочці лежало два кавалочки кварцу, обидва ретельно відполіровані й вищерблені так, щоб за формою нагадували уламки дерева, принесені течією річки. Усередині спалахували й згасали, мов золотаві іскорки, цятки залізного піриту. Якби не їхня важкість, камінці настільки нагадували комплект, що могли б зійти за прегарну пару чоловічих шпоньок.

Скільки ж треба було працювати, щоб створити ці два дива? Я точно знав, що на це пішли години й години після відбою. Спочатку обтинання й надання форми, а далі — майже нескінченне полірування й остаточне оброблення тими шкурками для каміння. Тепло з них відчуває будь-яка людина, коли роздивляється річ, над якою *трудилися*, яку *виготовляли* (думаю, саме це й відрізняє нас від тварин). А ще в мене виникло інше відчуття. Невимовний захват перед брутальною наполегливістю цього чоловіка. Однак про те, яким

насправді наполегливим може бути Енді Дюфрейн, я довідався вже значно пізніше.

У травні п'ятдесятого тодішнє начальство вирішило, що дах фабрики, де виготовляли номерні знаки, треба наново вкрити покрівельною смолою. Зробити це хотіли до того, як на даху шкварчатиме спека. Робота за планом мала тривати близько тижня, і для неї набрали добровольців. Зголосилися понад сімдесят мужиків, бо то була робота надворі, а травень — збіса чудовий місяць для надвірних робіт. З капелюха витягли дев'ять чи десять прізвищ, і так уже вийшло, що серед них опинилися ми з Енді.

Протягом наступного тижня нас шикували після сніданку на прогулянковому подвір'ї, двоє охоронців стояли спереду, ще двоє — замикали шеренгу... і на додачу за всім, що відбувалося, невсипущим оком у біноклі наглядали з веж усі вартові.

Четверо з нас несли на цих ранкових маршах велику розсувну драбину (я завжди угорав з того, як Дікі Бетс, один із тих чотирьох, називав її розтяжною) і прихилили потім до стіни тієї приземкуватої, приплюснutoї будівлі. Далі ми передавали по ланцюжку відра з гарячою смолою на дах. Розляпаєш на себе це лайно — і поскачеш до лазарету в ритмі джигитербагу¹⁸.

Пасли нас шестеро охоронців, усі вибрані за старшинством. Ото ніштяково їм було, наче тижнева відпустка випала, бо замість потіти в пральні чи в майстерні номерних знаків або ж стояти над душею в арештантів, що різали деревину чи чагарі десь у чорта на рогах, вони дістали повноцінну травневу відпустку: просто сиділи собі, попрутулявшись спинами до невисокого парапету, і чесали язиками.

Наглядали за нами вони й то впівока, бо на відстані плювка звідти був сторожовий пост на південній стіні, і вартові цілком могли б у нас харкнути тютюном, якби схотіли. Якби хоч хтось із загону вкривальників даху зробив бодай один необережний рух, знадобилося б чотири секунди, щоб розітнути його навіл кулями з автомата сорок п'ятого калібру. Тому вертухаї сиділи й не парилися. Їм би ще кілька ящиків пивасику, зануреного в товчений лід, — і все, вони б почувалися володарями Всесвіту.

Одного з цих чмирів звали Байроном Гедлі, і на той тисяча дев'ятсот п'ятдесятий рік він у Шоушенку пробув довше, ніж я. Довше навіть, ніж два останні начальники тюрми, якщо скласти їхні терміни служби

докупи. У п'ятдесятому цирком керував бабоподібний понурий янкі, Джордж Дунегі. У нього був учений ступінь із керування виправними закладами. Наскільки мені було відомо, ніхто його не любив, крім людей, які вибили йому призначення на ту посаду. Я чув, що його не цікавило нічого, крім статистики для книжки (яку згодом надрукувало маленьке видавництво в Новій Англії, «Лайт-сайд-прес» воно звалося — і, певно ж, за весь наклад він заплатив із власної кишені), а ще того, хто вигравав щороку у вересні міжтюремний чемпіонат із бейсболу і коли в штаті Мейн нарешті протягнуть закон про смертну кару. Великим прихильником смертної кари був цей Джордж Дунегі. Звільнили його з посади п'ятдесят третього, коли впливло, що в тюремному гаражі він влаштував автосервіс, де обслуговували зі знижкою, а прибутком ділився з Байроном Гедлі та Грегом Стаммасом. Гедлі й Стаммас вийшли сухими з води — ці двоє давно насобачилися прикривати свої зади. А от Дунегі пішов лісом. Ніхто за ним особливо не жалкував, але коли його місце посів Грег Стаммас, це теж нікого не потішило. То був коротун із підтягнутим животом і такими холодними карими очима, яких ви ще ні в кого не бачили. На зморщених губах завжди грала болісна усмішечка, наче йому треба було в нужник, але він не міг сходити. Поки Стаммас був начальником Шоушенку, тут процвітала брутальність. Довести я не зможу, але підозрюю, що за цей час у лісосмузі, що росте на сході від тюрми, у північному світлі місяця прикопали з пів дюжини тіл. І що вже Дунегі був поганцем, але до жорстокого, підлого й безсердечного Грега Стаммаса йому було ой як далеко.

Вони з Байроном Гедлі були друзяки-нерозлийвода. Джордж Дунегі тільки звався начальником. Насправді у в'язниці верховодили Стаммас і (через Стаммаса) Гедлі.

Гедлі був високий і клишоногий, мав руде волосся із залисинами. На сонці він швидко обгорав, голосно говорив і, якщо ти, на його думку, ішов не досить швидко, міг угріти дрючком. Того дня, третього для нас на даху, він точив лясси з іншим охоронцем, Мертом Ентвіслом.

Гедлі саме почув якусь шалено гарну новину й через неї невдоволено бурчав. То був його стиль — невдячного скиглія, скупого на добре слово, людини, яка свято переконана, що проти неї — цілий світ. Світ обманом вициганив у нього найкращі роки життя і з радістю тепер відбере й решту. Я бачив вертухаїв, які, на мій погляд, були мало

не святими, і, здається, знаю, чому так виходить. Вони розуміють різницю між своїм життям, хай яке воно там злиденне й несправедливе, і життям тих, за ким вони наглядають, одержуючи за це від держави заробітну платню. Що стосується болю, ці наглядачі здатні порівнювати. Інші не можуть. Чи не хочуть.

Байрон Гедлі підстав для порівняння не бачив. Він міг сидіти під теплим травневим сонечком, спокійний, розслаблений, і бризкати жовчю, оплакуючи свою нещасливу долю, тоді як менш ніж за десять футів від нього гнув спину, пітнів і обпікав руки об здоровецькі відра з киплячою смолою гурт чоловіків. Чоловіків, які у звичайні свої будні дні працювали так тяжко, що ця робота здавалася їм *перепочинком*. Тут доречно згадати давнє запитання, відповіддю на яке буде ваше ставлення до життя. Для Байрона Гедлі відповідь завжди така — «*напівпорожня*». *Склянка напівпорожня*. На віки вічні, амінь. Якби хтось дав йому ковток прохолодного яблучного сидру, він би неодмінно згадав про оцет. Якби йому сказали, що його жінка все життя була йому вірною, він би відповів: це тому, що вона страшна, як атомна війна.

Отож, він сидів і патякав із Мертом Ентвіслом, та так гучно, що ми всі чули. Його широкий білий лоб уже почервонів під променями сонця. Одну руку він перекинув через низький парапет, що тягнувся вздовж даху. Іншу тримав на руків'ї револьвера тридцять восьмого калібру.

Усі ми слухали історію разом із Мертом. Чотирнадцять років тому старший брат Гедлі переїхав у Техас, і відтоді ніхто з родини нічого не чув про того сучого сина. Усі думали, що він помер, і туди йому й дорога. Аж раптом півтора тижня тому пролунав міжміський дзвінок — телефонував адвокат з Остіна. Виходило все так, ніби брат Бредлі помер чотири місяці тому багатою людиною («Абзац, повірити не можу, як щастить деяким виродкам», — проголошував цей взірець вдячності на даху номерної майстерні). Гроші принесла нафта й оренда ділянок під видобуток нафти, і було їх там щось близько мільйона доларів.

Ні, Гедлі мільйонером не став (хоча це могло зробити його щасливим, принаймні на якийсь час), але той брат залишив усім своїм спадкоємцям досить жирні частки — по тридцять п'ять тисяч доларів на рило кожному досі живому члену його родини в штаті Мейн, якщо

цих людей можна буде знайти. Непогано. Це як у лотерею виграти й зірвати джек-пот.

Але для Байрона Гедлі склянка вічно була напівпорожня. Більшу частину ранку він скавчав Мерту про жирний шматок, який бісовий уряд відкусить від його нежданого спадку.

— А мені добре як на нову машину лишиться, — жалівся він. — А далі що? Проклятуці податки їм заплати: на машину, і за ремонт, і за сервіс, діти ще ті бісові дійматимуть, щоб катав їх з опущеним дахом...

— А коли виростуть — щоб за кермо пустив, — підтакнув Мерт. Старий Мерт Ентвісл знав, з якого боку бутерброда в нього маслом намащено, і мовчав про те, що для нього було очевидно так само, як і для всіх нас: «Якщо тобі, Байроне, старий ти песиголовцю, так муляють ті гроші, то я тебе від них позбавлю. Для чого ж тоді друзі, урешті-решт?»

— Точно. Захочуть покермувати, повчитися водити. Господи ж ти Боже мій. — Байрон аж здригнувся. — А наприкінці року що буде? Як неправильно розрахуєш податок і геть не лишиться грошей, щоб сплатити перебір, то це ж муситимеш викласти з власної кишені чи взагалі брати позику в якійсь жидівській лихварській конторі. І все 'дно тебе перевірятимуть. Їм до лампади. А коли влада тебе перевіряє, то завжди бере більше. Із Дядьком Семом хіба хтось сваритиметься? Він засуне лапу тобі в сорочку й стискатиме цицьку, допоки вона не посиніє, і все одно ти опинишся в повній дупі. Господи.

Запала важка мовчанка — Гедлі думав думу про те, як йому страхітливо не пощастило успадкувати ті тридцять п'ять тисяч доларів. Енді Дюфрейн, який менш ніж за п'ятнадцять футів від нього великою щіткою розмазував смолу, вкинув щітку у відро й покрокував до того місця, де сиділи Мерт і Гедлі.

Ми всі напружилися, і я побачив, як один вертухай, Тім Янгблад, потягнувся до кобури свого пістолета. Вартовий на сторожовій вежі постукав свого напарника по руці, і вони обидва теж повернулися. Враз мені подумалося, що Енді зараз підстрелять чи вріжуть дрючком, або підстрелять, а потім вріжуть.

А тоді, дуже тихо, він спитав, звертаючись до Гедлі:

— Ви своїй жінці довіряєте?

Гедлі німо вирячився на нього. Обличчя в нього почервоніло, і я знав, що то поганий знак. Десь за три секунди він витягне свого кийка й хрясне Енді товстим кінцем у сонячне сплетіння, туди, де сходиться купа нервів. Один сильний удар — і ти труп, але це нікого не гребе. Як не вб'є, то паралізує на тривалий час, щоб одбити тобі спомин про те, що ти, розумака, там замислив зробити.

— Хлопче, — мовив Гедлі. — Даю тобі один-єдиний шанс знову взяти в руки ту щітку. Або полетиш із цього даху головою вперед.

Енді просто дивився на нього, дуже спокійно й незворушно. Очі в нього були як дві крижини. Він наче й не чув. А мені раптом дико захотілося його просвітити, прочитати прискорений курс. Прискорений курс полягав у тому, що *ніколи* не можна подавати вигляду, що ти чув балачки наглядачів, *ніколи* не влязати в їхні розмови, поки тебе не спитають (та й тоді казати їм лише те, що вони хочуть почути, і скоренько затикатися). Чорний ти, білий, червоний, жовтий — у тюрмі це не має жодного значення, бо в нас тут своє поняття про рівність. На зоні кожен арештант — нігер, і до цієї думки треба звикати, якщо маєш намір пережити таких, як Гедлі й Грег Стаммас, які готові тебе вколошкати з першого ж погляду. У Хазяїна ти належиш державі, а якщо раптом про це забудеш, горе тобі. Знав я таких, кому вибивали очі, відтинали пальці на ногах і руках, а ще один кент, якого я знав, позбувся кінчика пеніса і вважав себе щасливчиком, бо решта хазяйства лишилася при ньому. Я хотів сказати Енді, що вже запізно. Він може розвернутися та взяти щітку, та все одно ввечері в душі його чекає важкий дрючок — він відбере в нього обидві ноги й залишить корчитися від болю на бетоні. Такий дрючок можна було прикупити за пачку сигарет чи три солодкі батончики «Бейбі рут». А понад усе я хотів попередити його, щоб не наробив собі ще більшого лиха.

Та замість викрикнути це все, я собі й далі любісінько розмазував смолу по даху, наче нічого й не відбувалося. Як і всі решта тут, я передусім бережу свою сраку. Мушу берегти. Вона вже й так дала тріщину, а в Шоушенку завжди знайдуться гедлі, які з радістю її доламають.

— Може, я не так висловився, — сказав Енді. — Довіряєте ви їй чи ні, несуттєво. Проблема в тому, чи вважаєте ви, що вона може встромити вам ножа в спину й поставити підніжку.

Гедлі підвівся. Мерт підвівся теж. І Тім Янгблад. Шоки в Гедлі налилися червінню й тепер нагадували борти пожежної машини.

— А в тебе буде тільки одна проблема, — промовив він. — Полічити, скільки цілих кісток у тебе лишиться. У лазареті це зробиш. Мерте, скидаймо цього вилупка вниз.

Тім Янгблад витяг пістолет. Ми всі, крім Енді, посилено терли щітками дах. Сонце шкварило згори. Вони збиралися здійснити задумане: Гедлі й Мерт вирішили просто скинути його вниз. Жахливий нещасливий випадок. Дюфрейн, ув'язнений № 81433-SHНК, хотів спустити вниз кілька порожніх відер і послизнувся на драбині. Яка прикрість.

Вони приступили до нього: Мерт узяв за праву руку, Гедлі — за ліву. Енді не опирався. Він не зводив очей із розчервонілої кінської пики Гедлі.

— Якщо вона у вас, містере Гедлі, під контролем, — тим самим спокійним, урівноваженим голосом вів далі він, — ви можете отримати ті гроші, усі до останнього цента. Остаточний рахунок буде: містер Байрон Гедлі — тридцять п'ять тисяч, Дядько Сем — нуль.

Мерт потягнув його до краю. Але Гедлі застиг на місці й не рухався. А Енді між ними скидався на канат у грі в перетягування. Аж ось Гедлі сказав:

— Мерте, не жени коней. Хлопче, ти про що?

— Я про те, що ви можете віддати гроші дружині, якщо вона у вас під п'ятою.

— Кажі зрозуміліше, хлопче, бо полетиш униз.

— Законом дозволено зробити чоловікові чи дружині разовий подарунок, — пояснив Енді. — На суму до шістдесяти тисяч доларів.

Гедлі вирячився на Енді так, наче його сокирою рубонули.

— Та не, не може бути, — протягнув він. — Без податків?

— Без податків, — підтвердив Енді. — Податкова й цента не зачепить.

— А звідки ти таке знаєш?

— Байроне, він був банкіром, — втрутився Тім Янгблад. — Може, він щось і...

— Заткни хавальник, Форель, — кинув Гедлі, навіть не глянувши на Тіма. Той почервонів і замовк. Через товсті губи й вибалушені очі деякі охоронці прозивали його Фореллю. Гедлі не зводив очей

з Енді. — Ти той хитрозадий банкір, який свою жінку підстрелив. Чого це я маю довіряти хитрозадому банкіру? Щоб я сам загримів сюди й тягав каменюки поряд із тобою? А ти був би й не проти, правда ж?

— Якби вас посадили за ухиляння від сплати податків, — тихо промовив Енді, — ви потрапили б у федеральну в'язницю, а не в Шоушенк. Але цього не буде. Подарунок чоловікові чи дружині, що не обкладається податком, — цілком законна лазівка. Я таких зробив дюжини... хоча ні, сотні. Вони переважно для тих людей, які хочуть передати комусь малий бізнес чи яким випадає одноразове щастя. Таке, як вам.

— Я думаю, ти брешеш, — сказав Гедлі. Але насправді він так не вважав. Це було помітно. У ньому зароджувалось якесь почуття, і від цього на його видовжену бридку мармизу й на той неандертальський засмаглий лоб наповзло щось гротескне. Майже непристойне почуття відбилося в рисах Байрона Гедлі. То була надія.

— Ні, я не брешу. Але вірити мені на слово ви не зобов'язані. Найміть адвоката...

— Ці виродки — розбійники з великої дороги, вони тебе й у машині «швидкої» після інфаркту дістануть! — викрикнув Гедлі.

На це Енді тільки плечима знизав.

— То підіть у податкову. Там вам скажуть те саме, тільки безкоштовно. Насправді я не повинен був вам цього казати. Ви мали б самі про все розвідати.

— Ану заглухни. Якийсь хитрозадий банкір, убивця своєї жінки, не вказуватиме мені, де собака порився.

— Оформити для вас подарунок повинен адвокат із питань податків чи банкір. І за це доведеться щось заплатити, — пояснив Енді. — Або... якщо вас це зацікавить, можу я — майже безплатно. За три пива для моїх колег...

— Колег, значить. — І Мерт хрипко заіржав. А ще ляснув себе по коліні. Любив старий Мерт по колінах ляскати. Сподіваюсь, він сконав од раку кишок у тій частині світу, де станом на сьогодні ще не винайшли морфіну. — Колег, як мило. Колеги! Нема в тебе ніяких...

— Заткни свій дурний капкан, — прогарчав Гедлі, і Мерт замовк. Гедлі знову перевів погляд на Енді.

— Що ти там казав?

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ